

dr. öğr. üyesi gizem büke öztürk (sorumlu yazar|corresponding author)
bilecik şeyh edebali üniversitesi, tasarım bölümü, iç mekan tasarımı programı
buke.ozturk@bilecik.edu.tr orcid: 0000-0002-7071-053X

MÜZE OLARAK İŞLEVLENDİRİLEN TARİHİ YAPILARDA DİJİTAL TEKNOLOJİ KULLANIMI: ANKARA KELİME MÜZESİ ÖRNEĞİ

araştırma makalesi|research article
başvuru tarihi|received: 11.12.2024 kabul tarihi|accepted: 13.01.2025

ÖZET

Bu çalışma, Ankara Kelime Müzesi'nin yeniden işlevlendirilme sürecini ve dijital sergileme yöntemlerini incelemektedir. Araştırmanın temel amacı, müzenin özgün tarihi dokusunu koruyarak yeniden işlevlendirilmesinin kültürel mirasın korunması açısından nasıl bir model sunduğunu ortaya koymaktır. Aynı zamanda, müze sergilemelerinde dijital teknolojilerin kullanımını analiz etmek ve bu teknolojilerin etkisini değerlendirmek amaçlanmıştır. Planet Kelime Müzesi, Portekiz Dil Müzesi ve Kanada Dil Müzesi, bağlamsal karşılaştırmalar sağlamak ve analizlere derinlik katmak amacıyla araştırmaya dahil edilmiştir. Bu müzeler, yeniden işlevlendirme süreçleri ve dijital sergileme yöntemleri açısından karşılaştırmalı değerlendirme yapmaya olanak tanımıştır. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Veriler, literatür taraması, saha gözlemleri, görsel kayıtlar, belgeler ve yarı yapılandırılmış görüşmeler aracılığıyla toplanmıştır. Toplanan veriler, içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiş ve mekânsal organizasyon, sergileme yöntemleri ile teknoloji kullanımı bağlamında temalar oluşturulmuştur. Sonuç olarak, Ankara Kelime Müzesi'nin özgün tarihi dokusunu büyük ölçüde koruduğu, ancak sergileme yöntemlerinin dijital teknolojiler açısından geliştirilmesi gerektiği tespit edilmiştir. Bu araştırma, kültürel mirasın korunması ve dijital sergileme yöntemlerinin geliştirilmesine yönelik öneriler sunmakta ve gelecekteki çalışmalar için metodolojik bir temel oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İç Mimari, Koruma ve Yenileme, Yeniden İşlevlendirme, Müzelerde Dijital Teknoloji Kullanımı, Ankara Kelime Müzesi

Öztürk, G. B. (2025). Müze olarak işlevlendirilen tarihi yapılarda dijital teknoloji kullanımı: Ankara Kelime Müzesi örneği. *Bodrum Journal of Art and Design*, 4(1), 53-74. <https://doi.org/10.58850/bodrum.1599941>

USE OF DIGITAL TECHNOLOGY IN HISTORICAL BUILDINGS RE-FUNCTIONED AS MUSEUMS: THE ANKARA WORD MUSEUM EXAMPLE

ABSTRACT

This study examines the re-functionalization process of the Ankara Word Museum and digital exhibition methods. The main purpose of the research is to reveal how the re-functioning of the museum by preserving its original historical texture offers a model for the protection of cultural heritage. At the same time, it aims to analyze the use of digital technologies in museum exhibitions and evaluate their impact. The Planet Word Museum, the Portuguese Language Museum and the Canadian Language Museum were included in the study to provide contextual comparisons and add depth to the analyses. These museums allowed for comparative evaluation in terms of re-functionalization processes and digital exhibition methods. The research was conducted using a case study design and qualitative research methods. Data were collected through a literature review, field observations, visual records, documents and semi-structured interviews. The collected data were evaluated by content analysis method and themes were formed in the context of spatial organization, exhibition methods and technology use. As a result, it was determined that the Ankara Vocabulary Museum has preserved its original historical texture to a great extent, but its exhibition methods need to be improved in terms of digital technologies. This research provides recommendations for the preservation of cultural heritage and the development of digital exhibition methods and provides a methodological basis for future studies.

Keywords: Interior Architecture, Conservation and Renovation, Refunctioning, Use of Digital Technology in Museums, Ankara Word Museum

GİRİŞ

Toplumların kültürel mirasının korunarak gelecek nesillere aktarılmasında tarihi yapılar önemli bir rol üstlenmektedir. Bu yapılar, inşa edildikleri dönemin sosyal, kültürel, ekonomik ve mimari özelliklerini yansıtarak günümüze taşımaktadır. Gelişmiş toplumlar, bu yapıları kültürel miras olarak kabul etmekte ve gelecek nesillere aktarılmasını bir gereklilik olarak görmektedirler. Ancak zamanla değişen yaşam koşulları ve teknolojik ilerlemeler, pek çok tarihi yapının özgün işlevini yitirmesine ve kullanım dışı kalarak toplumdan soyutlanmasına neden olmuştur. Burden (2004: 215), tarihi yapıların işlevlerinin zaman içerisinde teknolojik, sosyal ve kültürel anlamda eskimeye uğradığını belirtmektedir. Bu durum, mimari koruma yöntemlerinden biri olan yeniden işlevlendirme kavramını gündeme getirmiştir. Yeniden kullanım veya yeniden işlevlendirme, mevcut bir yapının özgün işlevinden farklı bir işleve uyarlanarak geleceğe taşınmasını ifade etmektedir (İslamoğlu, 2018: 511). Bu süreç, yapının günümüz standartlarında kullanılabilmesi için ihtiyaç duyulan tadilatların gerçekleştirilmesiyle tanımlanmaktadır. Yeniden işlevlendirme çalışmalarında temel amaç, tarihi yapının özgün ve sanatsal değerlerinin korunarak yaşatılmasıdır. Bu doğrultuda, 1964 yılında yayımlanan ve uluslararası geçerliliğe sahip Venedik Tüzüğü belirleyici bir çerçeve sunmaktadır. Tüzüğün üçüncü maddesi, anıtların korunması ve onarılmasında temel hedefin, onları yalnızca sanat eseri olarak değil, tarihi birer belge olarak da muhafaza etmek olduğunu vurgulamaktadır (Venedik Tüzüğü, 1964; Erder, 1977: 172-73). Tüzüğün beşinci maddesi ise, tarihi anıtların korunmasının, onları toplumsal fayda sağlayacak bir amaçla kullanarak kolaylaştırılabileceğini belirtmektedir. Ancak, bu süreçte anıtların özgün özelliklerine saygı gösterilmesi gerektiği de vurgulanmaktadır. Bu çerçevede, yeniden işlevlendirme çalışmaları anıtların korunması ve sürdürülebilir şekilde yaşatılması için önemli bir yöntem olarak kabul edilmektedir (Venedik Tüzüğü, 1964; Us, 2019: 147). Günümüzde, tarihi değere sahip yapılar hem yurt içinde hem de yurt dışında alışveriş merkezleri, kültür merkezleri, eğitim kurumları ve müzeler gibi farklı işlevlerle yeniden hayata kazandırılmaktadır. Tarihi yapıları müze fonksiyonunun kazandırılmasının başlıca nedeni, yapının mimari niteliği ile müze işlevinin örtüşmesi ve özgün değerlerin en az müdahaleyle korunarak yaşatılabilmesidir. Bu nedenle, günümüzde çağdaş mimari koruma yöntemleri kapsamında tarihi yapılar çoğunlukla müze olarak işlevlendirilmektedir (Mısırlısoy & Günçe, 2016: 147). Müzeler, her yaşta bireyin ziyaret edebildiği, farklı ihtiyaç ve beklentilere yanıt verebilen, kamuya açık ve erişilebilir mekânlar olarak öne çıkmaktadır. Ayrıca, sürdürülebilirliği teşvik eden bu yapılar, eğitim, eğlence, yansıma ve bilgi paylaşımı gibi işlevleriyle toplumsal etkileşimi desteklemektedir (Bahar & Açıcı Kurak, 2021: 71). Müzeler, yalnızca bilgi sunma işleviyle sınırlı kalmayıp, kültürel mirasın korunması, yorumlanması ve topluma aktarılması görevini de üstlenmektedir. Erbay (2011: 5) müzeleri, toplumların geçmiş yaşantılarını günümüze ve geleceğe aktaran, sanat ve kültürle birleşerek eğitici roller üstlenen yapılar olarak tanımlamaktadır. Bu yönleriyle müzeler, zaman içinde toplumların ihtiyaçlarına uyum sağlayarak kendilerini sürekli güncelleyebilen ve yenilenebilen dinamik yapılardır (Poroy, 2014: 11). Modern müzecilik anlayışı, ziyaretçilerin katılımını ve etkileşimini artıran uygulamalara odaklanarak, bilgi aktarımını daha erişilebilir ve etkili hale getirmeyi hedeflemektedir. Uluslararası Müzeler Konseyi'ne (International Council of Museums/ICOM) göre müzeler, somut ve soyut mirası araştıran, koruyan, yorumlayan ve sergileyen; toplumun hizmetinde olan, kâr amacı gütmeyen ve kalıcı kurumlar olarak tanımlanmaktadır. Aynı zamanda müzeler, kamuya açık, kapsayıcı ve erişilebilir mekânlar olarak çeşitliliği ve sürdürülebilirliği teşvik etmektedir (ICOM, 2022). Bu bağlamda müzeler, geçmişle gelecek arasında bir köprü görevi görerek, ziyaretçilerine hem bilgi hem de deneyim sunmaktadır.

Müzelerin çağdaş sergileme yöntemleri ve teknoloji tabanlı yaklaşımlar ile yeniden işlevlendirilmiş tarihi yapılarda kullanımı, kültürel mirasın korunmasında ve sunumunda yeni bakış açıları geliştirilmesini sağlamaktadır. Yenilikçi sergileme teknikleri, ziyaretçilere yalnızca eserleri görmekle sınırlı kalmayıp, onların tarihi ve sanatsal bağlamlarını daha iyi anlamalarına olanak tanımaktadır. Vargün (2022: 581) sergileme biçimlerinin teknoloji tabanlı gelişimi ile sergilemelerde

etkileşim ve deneyim tasarımlarının ön plana çıktığını vurgulamaktadır. Bu durum, tarihi yapıların müze olarak yeniden işlevlendirilmesine farklı bakış açıları kazandırmakta ve sergileme yöntemlerinin çeşitlenmesine imkân tanımaktadır. Teknolojinin ilerlemesiyle birlikte, dijital uygulamalar ve artırılmış gerçeklik gibi yenilikçi yöntemler, müzelerde sergileme süreçlerini daha etkili ve ilgi çekici hale getirmektedir. Bu uygulamalar, tarihi yapıların anlatım gücünü artırarak ziyaretçilerin mekânla etkileşim kurmasını sağlamaktadır. Sergilemelerin teknoloji ile desteklenmesi hem görsel hem de işitsel unsurlarla zenginleştirilmiş içeriklerin sunulmasını mümkün kılmakta ve bu sayede ziyaretçilerin deneyimlerini daha etkileyici kılmaktadır. Dijital teknolojiler, özellikle yeniden işlevlendirilmiş yapılarda hem özgün mimari unsurların korunmasını hem de çağdaş müzecilik anlayışına uygun çözümler geliştirilmesini sağlamaktadır. Yukarıda aktarılanlar doğrultusunda, hem mimari koruma yöntemi olarak yeniden işlevlendirme kavramı hem de bu yapılar için müze işlevinin benimsenmesi, kültürel mirasın korunarak gelecek nesillere aktarılmasında önemli bir rol üstlenmektedir. Yeniden işlevlendirme, yalnızca fiziksel bir dönüşüm sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda tarihi yapıların geçmişle olan bağlarını koruyarak, kültürel hafızanın canlı tutulmasına katkıda bulunmaktadır. Özellikle müzelerde uygulanan dijital teknolojiler, sergileme yöntemlerini çeşitlendirerek ziyaretçilerin katılımını artırmakta ve daha kapsamlı bir deneyim sunmaktadır. Böylece müzeler, geçmişle anlamaya yönelik etkileşimli platformlar sunarak, tarihi yapıları modern toplumsal ihtiyaçlara adapte etmektedir.

Bu bakış açısıyla, Türkiye'nin ilk kelime müzesi olan Ankara Kelime Müzesi araştırmaya konu olmuştur. Müze, Ankara'nın tarihi ve kültürel açıdan köklü yerleşim bölgelerinden biri olan Ulus semtinde yer almaktadır. Geleneksel konut mimarisıyla inşa edilen yapı, zaman içerisinde özgün konut işlevini yitirmiş ve bir dönem hububat ve tiftik deposu olarak kullanılmıştır. Bu süreçte, yapının özgün değerleri ve mimari özellikleri büyük ölçüde zarar görmüştür. Ancak, 26 Eylül 2022 tarihinde gerçekleştirilen yeniden işlevlendirme çalışmaları sonucunda Ankara Kelime Müzesi olarak yeniden hizmete açılmıştır. Bu dönüşüm, yapının özgün kimliğini yeniden kazanmasına ve toplumla olan bağlarının güçlendirilmesine katkı sağlamıştır (Kalyoncuoğlu, 2022). Ankara Kelime Müzesi'nin sergileme tasarımında teknolojik gelişmelerden faydalanılmış ve dijital uygulamalar sergileme yöntemlerine entegre edilmiştir. Bu durum, müzenin çağdaş müzecilik anlayışına uygun olarak, ziyaretçilerin sergilenen içeriklerle daha derin ve etkileşimli bir deneyim yaşamasına olanak tanımaktadır. Bu araştırmada, yeniden işlevlendirilen Ankara Kelime Müzesi'nin sergilemelerinde kullanılan dijital teknoloji yöntemleri incelenmiştir. Araştırma kapsamında, müzenin sergi düzenlemeleri ve sergileme tekniklerinin çağdaş müzecilik anlayışı ile nasıl şekillendirildiği ele alınmıştır. Ayrıca, müze içerisindeki dijital uygulamaların kullanım biçimleri ve sergileme yöntemlerine katkısı incelenmiştir. Bu inceleme, tarihi yapıların yeniden işlevlendirilme süreci ile dijital sergileme yöntemlerinin kullanımı konusuna ışık tutan önemli bir örnek sunmaktadır.

YÖNTEM

Bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın temel amacı, Ankara Kelime Müzesi'nin yeniden işlevlendirme sürecini ve sergileme stratejilerinde dijital teknolojilerin kullanımını derinlemesine değerlendirmektir. Araştırmada ayrıca, Planet Kelime Müzesi, Portekiz Dil Müzesi ve Kanada Dil Müzesi bağlamsal destek sağlamak amacıyla karşılaştırmalı bir bağlamda ele alınmıştır. Seçilen bu müzeler, tarihi yapıların yeniden işlevlendirilmesi ve dil odaklı temalar üzerine kurulu sergileme stratejileri ile çalışmanın kapsamına dâhil edilmiştir. Ayrıca, bu örneklerin seçiminde ve incelenmesinde araştırma kapsamında en çok veriye ulaşılabilen örnekler olması nedeniyle belirlenmiştir. Bu destekleyici örnekler, dijital sergileme uygulamalarının farklı bağlamlarda nasıl uygulandığını anlamak ve Ankara Kelime Müzesi'nin analizine zenginlik katmak için kullanılmıştır.

Veri toplama sürecinde, çoklu veri kaynaklarına dayalı bir yaklaşım benimsenmiştir. İlk olarak, literatür taraması aracılığıyla yeniden işlevlendirme, tarihi yapılara müze fonksiyonun yüklenmesi dijital sergileme kavramlarına ilişkin ulusal ve uluslararası çalışmalar analiz edilmiştir. Seçilen diğer müzelere ilişkin belgeler ve görsel materyaller incelenmiş, ancak esas odak noktası Ankara Kelime Müzesi olmuştur. Saha çalışmaları kapsamında, Ankara Kelime Müzesi'nde yerinde gözlemler yapılmış, cephe ve iç mekân düzenlemeleri belgelenmiştir. Sergileme tasarımları, kullanılan dijital teknolojiler ve mekânsal organizasyonlar detaylı bir şekilde incelenmiştir. Ayrıca, müze yetkilileriyle yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiş ve görüşme verileri, doküman analizleri ile çapraz kontrol edilerek doğrulanmıştır. Toplanan veriler, içerik analizi yöntemi ile değerlendirilmiştir. İçerik analizi, verilerin sistematik ve tematik kodlamalar aracılığıyla sınıflandırılmasını ve anlamlandırılmasını sağlayan bir yöntemdir (Krippendorff, 2013).

Çalışmanın bir sonraki bölümünde tarihi yapıların müze olarak yeniden işlevlendirilmesi ve müze sergilemelerinde dijital teknoloji kullanımı, ikinci bölümünde çalışma alanına, çalışmada uygulanan yöntem ve bulgulara yer verilmektedir. Son bölüm de ise sonuç ve öneriler sunulmaktadır.

TARİHİ YAPILARIN MÜZE OLARAK İŞLEVLENDİRİLMESİ

Yeniden işlevlendirme kavramı, tarihi yapıların, korunması ve geleceğe aktarılmasında başvurulan yöntemler arasındadır. İşlev değişikliği, tarihi yapıların özgün işlevini çevresel, ekonomik, sosyal ve kültürel gerekçelerden dolayı yerine getirememesi sonucunda, gerekli görülen müdahalelerin yapılarak yeniden hayata kazandırılması durumudur (Aydın & Şahin, 2018: 65). Günümüzde yeniden işlevlendirilerek müze olarak hayata kazandırılan çok sayıda tarihi yapı bulunmaktadır. Müzeler, geçmişi günümüze getiren, halka açık heyecan verici öğrenme mekânlarıdır. Aynı zamanda, sanatsal, bilimsel, tarihi, geleneği yansıtan, teknolojik veya doğaya ait alanlarda geçmişin, bugünün izlerini içinde barındıran, görenek, işiterek, uygulama yaparak, hatta yaşayarak öğrenmenin gerçekleştiği mekânlardır (Buyurgan & Buyurgan, 2020: 68). Müze işlevi verilerek tarihi yapıların yeniden hayata kazandırıldığı ilk örneklere Osmanlı Dönemi'nde rastlanmaktadır. İstanbul'un fethinden sonra savaş ganimetlerinin depolandığı Aya İrini Kilisesi, 1846 yılında müze olarak işlevlendirilmiştir (Gerçek, 1999: 79-82). Anadolu Medeniyetleri Müzesi ise, 1921 yılında Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk'ün, Anadolu'dan Hitit eserlerinin toplanarak bir Eti Müzesi kurulması yönündeki talimatı doğrultusunda, Osmanlı Dönemi'ne ait Ankara'daki Mahmutpaşa Bedesteni ve Kurşunlu Han'ın işlevlendirilmesiyle kurulmuştur (Buyurgan, 2019: 4). Avrupa'da ise, 16. yüzyıldan itibaren saraylar, ibadet yapıları ve Roma Dönemi'ne ait mimari izler taşıyan yapılar müze olarak kullanılmaya başlanmıştır. Bu örnekler arasında, 1793 yılında açılan ve dünyanın ilk halk müzesi kabul edilen Louvre Müzesi öne çıkmaktadır. Fransa'nın başkenti Paris'te yer alan müze, yapıldığı dönemde saray olarak inşa edilmiş, Fransız İhtilali'nin ardından sanat müzesi olarak yeniden işlevlendirilmiştir. 1989 yılında müzenin giriş bölümüne çağdaş malzemelerle inşa edilen piramit yapı eklenmiş ve bu yapı kısa sürede hem müzenin hem de Paris'in sembollerinden biri haline gelmiştir. Louvre'un koleksiyonu, tarih öncesi çağlardan 21. yüzyıla kadar uzanan geniş bir eser yelpazesine sahiptir. Avrupa'daki bir diğer önemli müze örneği ise Orsay Müzesi'dir. Paris'te Seine Nehri kıyısında yer alan bu yapı, 19. yüzyılda tren garı olarak inşa edilmiştir. Ancak, 1961 yılında teknolojik ilerlemeler sonucunda işlevsiz kalan gar binası, 1986 yılında restore edilerek Orsay Müzesi olarak ziyarete açılmıştır (Görsel 1). Müze, Fransız sanatına ait heykeller, resimler, mobilyalar ve fotoğraflardan oluşan zengin bir koleksiyona ev sahipliği yapmaktadır (Arslan vd., 2020: 82-83; Çetin, 2021: 232-237).

Görsel 1. Orsay Müzesi'nin Seine Nehri'nden görüntüsü, 2014

Avrupa'da yeniden işlevlendirme projelerine konu olan diğer bir örnek, Tate Modern Müzesi'dir. Müze, Birleşik Krallık'ın başkenti Londra'da bulunmaktadır. Elektrik santrali olarak uzun yıllar endüstriye hizmet veren yapı, II. Dünya Savaşı'ndan sonra elektrik santralinin kapatılmasıyla işlevsiz kalmıştır. 1994 yılında düzenlenen bir yarışmayla müze olarak işlevlendirme çalışmalarına başlanılarak, 2000 yılında Tate Modern Müzesi olarak halkın kullanımına açılmıştır. Müze, gerçekleştirilen çalışmalar neticesinde Pritzker Mimarlık Ödülü'ne layık görülmüştür (Stratton, 2000: 164).

Türkiye'de, yeniden işlevlendirme çalışmalarına konu olmuş ve günümüzde müze olarak kullanılan birçok örnek bulunmaktadır. Bu yapılar, endüstriyel mirasın korunması ve kültürel mirasın geleceğe taşınması açısından önemli işlevler üstlenmektedir. Bu örneklerden biri, Kocaeli'nin İzmit ilçesinde yer alan Seka Kâğıt Müzesi'dir. 1934 yılında kâğıt üretimi amacıyla temelleri atılan fabrika, 18 Nisan 1936'da Atatürk'ün 'medeniyet hamuru' olarak nitelendirdiği ilk yerli kâğıt üretimini gerçekleştirmiştir. Fabrikanın 2005 yılında üretime son vermesi üzerine, tesis Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'ne devredilmiştir. 2009 yılında başlatılan yeniden işlevlendirme çalışmaları sonucunda, 2016 yılında Seka Kâğıt Müzesi olarak halkın kullanımına açılmıştır (İtez, 2017). Endüstriyel mirasın korunmasına örnek teşkil eden bu müze, 2020 yılında Tarihi Kentler Birliği tarafından düzenlenen Müze Özendirme Yarışması'nda Sanayi Müzesi kategorisinde birincilik ödülüne layık görülmüştür (Seka Kâğıt Müzesi, 2016). Bir diğer örnek ise İstanbul'un Tepebaşı semtinde yer alan Pera Müzesi'dir. 1893 yılında Mimar Achille Manoussos tarafından Bristol Oteli olarak tasarlanan yapı, dönemin üst düzey konuklarını ağırlayan lüks bir otel olarak hizmet vermiştir. Ancak, 1980 yılına kadar otel olarak kullanılan bina, sonrasında işlevsiz kalmıştır. 2005 yılında gerçekleştirilen kapsamlı restorasyon ve yeniden işlevlendirme çalışmaları sonucunda Pera Müzesi olarak hizmete açılmıştır. Kuruluşundan bu yana çağdaş bir müze ve kültür merkezi kimliğiyle faaliyetlerini sürdüren Pera Müzesi, Türkiye'nin seçkin ve nitelikli müzeleri arasında yer almaktadır. Müze, bugüne kadar birçok ödüle layık görülmüş olup, bu ödüller arasında Brandverse Awards da bulunmaktadır (Pera Müzesi, 2024). Türkiye'de yer alan bir diğer örnek ise, Salt Galata Sanat ve Kültür Merkezi'dir. İstanbul'un Karaköy semtinde bulunan bu tarihi bina, Fransız asıllı mimar Alexandre Vallauri tarafından 1892 yılında Osmanlı Bankası'nın genel müdürlük binası olarak tasarlanmıştır. 1999 yılına kadar Osmanlı Bankası'na hizmet veren yapı, 2011 yılında gerçekleştirilen yeniden işlevlendirme çalışmaları sonucunda sanat ve kültür merkezine dönüştürülmüştür (Salt, t.y.).

Yukarıda sunulan örnekler, tarihi yapıların yeniden işlevlendirilerek müze ve kültür merkezi olarak kullanıma açılmasının, kültürel mirasın korunması ve toplumsal fayda sağlanması açısından büyük bir öneme sahip olduğunu göstermektedir. Ancak tarihi yapıların müze olarak yeniden işlevlendirilmesi sürecinde, mevcut yapının potansiyelinin dikkatlice analiz edilmesi gerekmektedir. Özellikle, mekânsal verilerin müze fonksiyonlarına uygunluğu, sergilenmesi planlanan eserlerin içeriği, dolaşım alanlarının yeterliliği ve sergi düzeni gibi unsurlar titizlikle değerlendirilmelidir (Çetin, 2021: 229). Ayrıca, müzelerde bulunması gereken mekânsal ihtiyaçlar da göz önünde bulundurulmalıdır. Karaylıanoğlu'na (2016: 42-50) göre, resepsiyon, müze mağazası, kafe, geçici ve kalıcı sergileme alanları, dolaşım ve eğitsel alanlar ile depo gibi mekânsal düzenlemeler müze

planlamasında önemli yer tutmaktadır. Bunun yanı sıra, müzelerde eserlerin korunması ve sergilenmesi ile ziyaretçilerin ihtiyaçlarına yönelik tasarım kriterlerinin uygulanması gereklidir. Bu kriterler arasında ulaşılabilirlik, dolaşım alanlarının düzeni, sergileme alanlarının konumu, aydınlatma, iklimlendirme, güvenlik, esneklik ve ergonomik tasarım ilkeleri yer almaktadır (Mısırlısoy & Günçe, 2016: 149). Sonuç olarak, müzelerin işlevselliğini sürdürülebilirliği için yukarıda belirtilen tasarım ve planlama kriterlerini karşılaması büyük önem taşımaktadır. Bu sayede, tarihi yapılar müze kimliği kazanarak topluma işlevsel, ekonomik ve çevresel fayda sağlayan sürdürülebilir mekânlar olarak hayata kazandırılmaktadır (Özalp, 2000: 5).

MÜZE SERGİLEMELERİNDE DİJİTAL TEKNOLOJİ KULLANIMI

20. yüzyıl, aydınlanmanın, modernizm hareketlerinin hızlandığı, savaş sonrası yaraların sarıldığı ve yeniden doğuşun yaşandığı dönemdir. Müzelerde bu değişimlerden etkilenerek değişmeye, gelişmeye ve dönüşmeye başlamıştır. Bu dönemde çağdaş müzecilik kavramı ortaya çıkmış ve müzenin uzmanlık gerektiren bir alan olarak kabul edilmesi gerektiği anlaşılmıştır (Sezgin Özrili & Özrili, 2021). Bu gelişimler, müzelerin toplumsal işlevini değiştirerek, müze ziyaretçisinin ilgisini daha çok çekmek ve heyecan yaratmak için müzelerin arayışa girmesine neden olmuştur (Baskın, 2020: 8-9). 21. yüzyılda ise, müze ziyaretçileri, birer müşteri konumuna gelmiş ve müzelerin ziyaretçi odaklı dönüşümünde müzenin öznesi olmuşlardır (Karadeniz, 2015: 65). Bu yaklaşım, müze ziyaretçilerinin artarak, müzelerin kendi takipçilerini oluşturmasına olanak sağlayarak, ziyaretçisinin olduğu yere giden, ziyaretçisiyle direkt temas eden sanal müze kavramını doğurmuştur (Gucht, 1991: 366). 20. ve 21. yüzyıllarda müzelerde gerçekleşen bu değişim ve dönüşüm, müzelerdeki sergileme yöntemlerinin de gelişerek çeşitlilik kazanmasına yol açmıştır. Bu dönemde, teknolojik gelişmelerle entegre edilen çok çeşitli sergileme, teknik ve yöntemlerin müze içi sergilemelerde kullanıldığı görülmektedir. Günümüzde ise, her geçen gün gelişim gösteren teknolojinin müze içi sergilemelerde; arttırılmış gerçeklik, sanal gerçeklik, mobil uygulamalar, QR kod uygulamalarıyla yoğunluk kazandığı görülmektedir.

Arttırılmış gerçeklik (Augmented Reality/AR) uygulamaları, dijital bilgileri, videoları, 3B modelleri, görselleri ve diğer dijital içerikleri gerçek dünyaya entegre eden bir teknolojidir. Bu teknoloji, gerçek dünyanın unsurlarını bilgisayar destekli verilerle harmanlayarak, kullanıcıların gerçeklik algısını zenginleştirir. AR teknolojisi, akıllı telefonlar, tabletler, akıllı gözlükler ve AR kulaklıkları gibi çeşitli cihazlar aracılığıyla uygulanmaktadır (Carmigniani & Furht, 2011: 3). Gerçek dünyaya dijital öğeler ekleyerek kullanıcıların hem fiziksel hem de sanal nesnelere etkileşime girmesine olanak tanıyan bu teknoloji, müzelerde de geniş bir kullanım alanı bulmaktadır. AR sayesinde sanal sergiler, etkileşimli rehberli turlar, oyunlaştırılmış deneyimler, tarihsel canlandırmalar, çoklu dil desteği ve erişilebilirlik çözümleri sunulmaktadır. Bu yenilikler, müze ziyaretçilerine daha katılımcı, keşfetmeye teşvik eden ve eğlenceli bir deneyim yaşatmakta, aynı zamanda tarihi eserleri daha etkileyici bir biçimde sunarak onlara adeta yeniden hayat vermektedir (Aykaç, 2023: 12-13).

Sanal gerçeklik (Virtual Reality/VR) uygulamaları, ziyaretçiye bilgisayar teknolojileriyle oluşturulmuş simüle edilmiş bir ortam sunmaktadır. Diğer bir deyişle, üç boyutlu ortamlar yaratarak, izleyicisinin sanal dünyayı deneyimlemesine olanak tanımaktadır. VR teknolojileri, hareket kontrolleri, eldivenler veya başa takılan ekranlar, görüş alanını kapsayan gözlükler aracılığıyla deneyimlenebilmektedir (Jayaram vd., 1997: 579). Sanal gerçeklik uygulamalarının kullanılmasındaki temel amaç ise, bilgisayarlar tarafından simüle edilen üç boyutlu bir ortamın oluşturularak, kullanıcıların yaratılan nesne ve ortamlara etkileşime girerek ilgi çekici ve ikna edici bir deneyim elde etmeleridir. Bu teknoloji sayesinde eğitim simülasyonu, fantastik oyun dünyaları yaratılıp, dünya üzerindeki yerler sanal turlarla gezilebilir (Yoh, 2001: 2-4). Müzelerde ise VR teknolojilerinin kullanılması, ziyaretçilere heyecan verici olanaklar sunarak, ziyaretçi deneyiminin geliştirilmesine olanak tanımaktadır. Bu teknoloji, müze ziyaretçilerini simüle

edilmiş ortamlara götürerek, farklı zaman, yer ve senaryolara çekerek etkileşimli ve ilgi çekici müze deneyimi yaratabilmektedir. Özellikle, müze içerisinde VR teknolojilerinin kullanılması, sanal turlar, 360 derece gezilebilen sergiler, tarihsel canlandırmalar, etkileşimli öğrenme deneyimleri, sanal sanat galerileri, zaman yolculuğu gibi olanaklar sunabilmektedir (Aykaç, 2023: 14-15).

Radio frekans sistemi (Radio Frequency Identification/RFID) uygulamaları, günümüzde çipler, ses kayıtları, fotoğraflar, videolar, karekodlar, dijital arşiv, uzaktan algılama, ses duşu, RFID gibi yeni bilişim teknolojileri aracılığıyla elektronik olarak verilerin depolanarak, verilerin işlenmesiyle oluşturulmaktadır (Erbay, 2021: 37). RFID, iletişim için manyetik alan çeşitleri veya radyo frekans kullanan bir elektronik aygıt aracılığıyla tanımlama yapabilen sistemlerdir (Glover & Bhatt, 2006: 1). RFID radyo frekans dalgaları üzerinden veri aktarımı yaparak kontrollü bir ortamda hareket eden veya sabit duran cisimleri otomatik olarak tanımlamaya yarayan teknolojilerdir.

Bir başka önemli yöntem olan mobil uygulamalar, müzelerde kullanılan yenilikçi sergileme biçimleri arasında yer almaktadır. Bu uygulamalar, özel olarak tasarlanmış yazılımların akıllı telefon ve tablet gibi mobil cihazlar üzerinden çalışmasıyla etkin hâle gelmektedir. Bu yazılımlar, müzelerde özellikle sesli kılavuzlar, sanal turlar, arttırılmış gerçeklik uygulamaları, etkileşimli haritalar, kişiselleştirilmiş deneyimler, sosyal paylaşımlar, etkinlik ve sergi hakkında bilgilendirmeler, biletleme ve üyelik entegrasyonu gibi müze ziyaretçisiyle etkileşim kurmayı ve bilgilendirmeyi amaçlayan uygulamalardır.

Ek bir dijital çözüm olarak QR (Quick Response) kod uygulamaları, müze ziyaretçilerine farklı içeriklere hızlı ulaşma imkânı sunmaktadır. QR kodlar, müze içinde sergilenen eser ve müze hakkında bilgi sunan uygulamalardır. QR kodların müzelerde bilgilendirme kioskalarında yoğun olarak kullanıldığı görülmektedir. Bu teknolojiler, müze ziyaretçilerine sergilenen eserler hakkında bilgilendirme ve multimedya içeriğine erişim gibi etkileşimli olanaklar sunarak önemli bir avantaj sağlamaktadır. Müzelerde kullanılan bir diğer teknoloji ise, masa veya dokunmatik ekran gibi etkileşimli yüzeylerdir. Bu teknolojiler, ziyaretçilerin dijital içeriklerle etkileşim kurarak bilgi edinmelerine olanak sağlamaktadır. Dokunmatik ekranların masa üstlerinde, duvar veya zeminde yer alması ziyaretçilerin müze içerisinde sergilenen eserlerle kolay ve hızlı şekilde etkileşim kurmasına, keşfetmesine ve bilgi edinmesine olanak tanımaktadır (Aykaç, 2023: 17-18).

Yukarıda da bahsedildiği gibi, zaman içerisinde gelişim gösteren müzeler, günümüzde teknolojik ilerlemeler sayesinde çok farklı noktalara gelmiştir. Günümüz müzelerinde dijital teknolojiyle donatılmış sergileme yöntemleri, sıklıkla tercih edilen uygulamalar arasında yer almaktadır. Söz konusu teknolojiler, müze içi sergilemelerde kullanıldığında ziyaretçilerin içinde buldukları toplumu sosyal, kültürel ve psikolojik açılarından incelemelerini destekler. Aynı zamanda, oyun ve öğrenmeyi teşvik etmek amacıyla tasarlanmış uygulamaları da barındırır. Bu uygulamalar her türde müze için uygulanmakta olup, araştırmada incelenen kelime ve dil müzelerinde de kullanıldığı görülmektedir.

Yeniden İşlevlendirilen Kelime ve Dil Müzelerinde Dijital Teknoloji Kullanımı

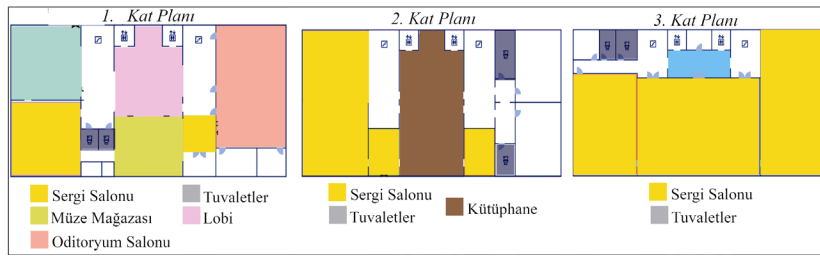
19. ve 20. yüzyılda okul, tren istasyonu ve konut olarak inşa edilen ancak süreç içerisinde işlevini yitirerek kelime ve dil müzesi olarak yeniden işlevlendirilen; Planet Kelime Müzesi, Portekiz Dil Müzesi ve Kanada Dil Müzesi yer almaktadır. Seçilen örneklerin her biri yeniden işlevlendirme sonrasında müze fonksiyonunun gereksinimlerini karşılayan ve teknoloji tabanlı sergilemelere yer veren yapılardır. Bu örneklerin seçiminde ve incelenmesinde araştırma kapsamında en çok veriye ulaşılabilen ve araştırmanın değerlendirme kriterlerini karşılayan örnekler olması nedeniyle belirlenmiştir.

Planet Kelime Müzesi, Amerika Birleşik Devletleri'nin Washington eyaletinde bulunmaktadır. 1865-1869 yılları arasında, mimar Adolf Cluss tarafından eğitim yapısı "Franklin Okulu" olarak inşa edilmiştir. Günümüzde yeni işleviyle Planet Kelime Müzesi olarak kullanılmaktadır (Görsel 2).

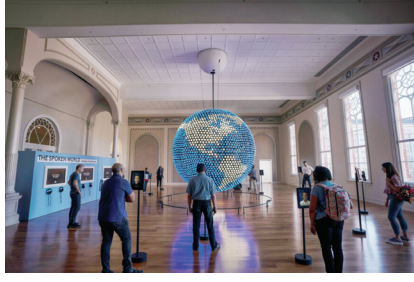
Görsel 2. Franklin Okulu dış cephe görseli, 2017

Franklin Okulu, beş katlı olarak kırmızı tuğla yapı malzemesinden inşa edilmiştir. Simetrik kurguya sahip cepheler, taş ve dökme demir ile süslenmiştir. Cephelerde kat yüksekliği boyunca uzanan pencereler yer almaktadır. Pencereleri vurgulamak için cephede kalın yatay şeritler ve plasterler kullanılmıştır (Maynard, 2022). Pencereler dikdörtgen şeklinde basık yuvarlak kemerlidir. Üst örtü sisteminde renkli arduvaz malzemeyle kaplı mansart çatı yer almaktadır. Çatı altında dökme demirle yapılmış, okulun armasına yer verilmiştir (Scott & Lee, t.y). 2000'li yıllara kadar işlevini sürdüren yapı, sonrasında sığınma evi olarak kullanılmıştır. 2020 yılında ise, yeniden işlevlendirilerek Planet Kelime Müzesi olarak kullanıma açılmıştır. Müze üç katta planlanmış olup, yerleşim şeması Görsel 3'te yer almaktadır. Buna göre, müzenin birinci katında lobi, müze mağazası, konser, konferans gibi etkinliklerin gerçekleştirilebileceği oditoryum, sergi salonları ve tuvaletler bulunmaktadır. Ayrıca bu katta Franklin Okulu'nun zaman içerisinde müze olarak işlevlendirme aşamalarının kronolojik olarak sunulduğu sergileme alanına da yer verilmiştir. Kütüphane ve sergi salonları müzenin ikinci katında, üçüncü katta ise, sergi salonları yoğunluktadır. Müzede sergilemeler süreli ve kalıcı sergiler olarak düzenlenmektedir.

Görsel 3. Planet Kelime Müzesi'nin yerleşim şeması, 2023

Müze, her yaş grubu için okuma sevgisini aşılamaı, dilin tarihçesini aktarmayı ve öğretmeyi, okuyazar oranını arttırmayı hedeflemektedir. Ayrıca müzede deneysel öğrenme modeli benimsenmiştir (Planet Word, t.y). Bu amaç doğrultusunda, müze içerisinde ziyaretçi deneyimini ve dil anlayışını geliştirmeyi amaçlayan dijital sergileme teknolojilerinden yoğunlukla faydalanılmıştır. Örneğin, projeksiyon cihazlarıyla desteklenen yirmi iki metrelik konuşan kelime duvarı, İngiliz dilinin öyküsünü müze ziyaretçilerine aktarmaktadır (Hallett, 2020). Diğer bir sergi ise, tavandan sarkıt şeklinde 4.600 LED ile oluşturulmuş, ses tanıma yazılımlarıyla desteklenen Dil Küresi Sergisi'dir (Görsel 4).

Görsel 4. Planet Kelime Müzesi Dil Küresi sergisi, 2020

Görsel 5. Planet Kelime Müzesi Kelime dünyaları sergisi, 2020

Müze içerisinde yine teknolojinin imkân ve olanaklarıyla desteklenerek planlanan sergilemeler arasında ses, renk ve hareketi algılayan sanal gerçeklik ve kızıltesi teknolojilerinden yararlanılarak kurgulanmış Kelime Dünyaları Sergisi ziyaretçilere etkileşimli bir deneyim sunar (Görsel 5). Bu sergide, ziyaretçiler seçtikleri kelimeleri akıllı boya fırçaları ile boyayabilir. Ziyaretçiler fırçalarını duvar boyunca hareket ettirdikçe manzara, o kelimenin anlamını yansıtan görüntü, hareket ve ses efektleriyle canlanmaktadır. Müze ziyaretçilerinin seçtikleri kelimelerle resim yapmaları, sahnenin sürekli değişmesine olanak tanımaktadır (Local Projects, 2024). Müzenin ikinci katında yer alan kütüphane bölümünde ise, kitaplarda RFID sistemi kullanılmıştır. Bu sayede kitaplar, radyo dalgalarının işlenerek sayısal verilere dönüştürülmesi sonucunda, ziyaretçilerin seçtikleri kitapları istedikleri sanal ortama aktarmalarına imkân sunmaktadır (Themed Experience, 2023). Müze içerisindeki sergilemelerde yukarıda da bahsedildiği gibi AR ve VR uygulamalarının yoğun olarak kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca müzede ses, renk ve harekete duyarlı sanal gerçeklik ve kızıltesi uygulamaları, radyo frekansı tanımlama sistemleri de sergilemelerde kullanılmıştır. Müzede ayrıca sergiler, eğitimler ve etkinlikler de düzenli olarak gerçekleştirilmektedir. Müzenin internet sitesi belirli aralıklarla güncellenerek, haberler, etkinlikler, duyurular yayınlanmaktadır.

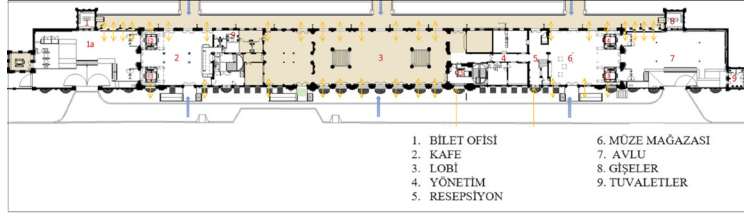
Yeniden işlevlendirme çalışmalarına konu olan yurt dışından diğer bir örnek ise, Brezilya'nın Sao Paulo kentinde yer alan Portekiz Dil Müzesi'dir. 1901 yılında Sao Paulo Tren İstasyonu olarak inşa edilmiştir (Görsel 6).

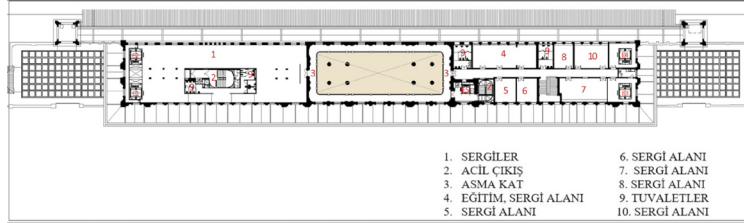
Görsel 6. Sao Paulo Tren İstasyonu'nun dış görünümü, 1902

Zaman içerisinde istasyon işlevini yitiren tarihi yapının 2000-2005 yıllarında müzeye dönüştürülme fikri geliştirilmiş ve gösterilen çabalar sonucunda Portekiz Dil Müzesi, 2006 yılında açılmıştır (Museu De Lingua Portuguesa,

2024a). Müze, Portekiz dilinin zaman içerisindeki gelişimini ve dönüşümünü ziyaretçilerine aktarmayı amaçlamaktadır. Gerçekleştirdiği etkinliklerle ve müze içi sergilemelerle yaşayan müze statüsünde değerlendirilen Portekiz Dil Müzesi, Portekiz dilinin tanıtılmasında ve tanınırlığının artırılmasında önemli bir misyona sahiptir (Şencan, 2022: 71). İki katlı ve asma katın da yer aldığı müzenin zemin katında, bilet satış birimleri, kafe, lobi, müze yönetimine ait mekânlar, resepsiyon, müze mağazası, avlu ve tuvaletler yer almaktadır (Görsel 7). Bu katta süreli sergilere de yer verilmektedir. Portekiz halkının gündelik yaşantısına dair sergilemelerle, dilin çeşitli yönlerine vurgu yapan kelime ve dil sergileri düzenlenmektedir. Müzenin birinci katında ise, kalıcı sergi alanları yoğunluktadır (Görsel 8). Bu katta sergi ve müze ziyaretçilerine yönelik eğitimlerin ve etkinliklerin düzenlendiği mekânlara da yer verilmiştir.

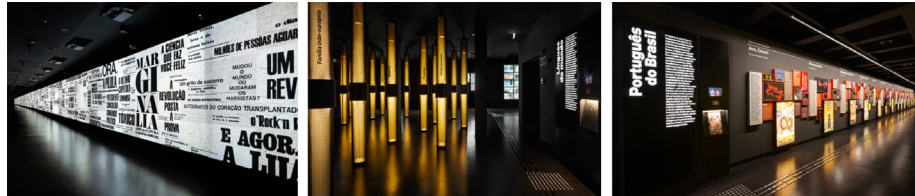

Görsel 7. Portekiz Dil Müzesi zemin kat yerleşim şeması, 2019

Görsel 8. Portekiz Dil Müzesi birinci kat yerleşim şeması, 2019

Müzenin birinci katında yer alan sergilerden dünya dilleri sergisi, farklı dillerdeki şiir, metin ve şarkıların ses kayıtlarından oluşmaktadır. Müzede Portekiz dilinin kökenini ve tarihini aktaran aile bağları sergisinde, Portekiz dilinin parçası olduğu Hint-Avrupa ailesinin evrimi ve dilsel gruplar arasındaki akrabalığı animasyonlarla desteklenen diyagramlar aracılığıyla sergilenmektedir. Dil sokağı adıyla sergilenen sergide ise, Portekiz diline ait; günlük konuşmalarda, atasözlerinde, şiirlerde ve şarkılarda geçen sözlere yer verilmiştir. Sergi mekânı, 106 metre uzunluğundaki tuval üzerine yansıtılan görsellerle ve şiirlerle oluşturulmuştur. Aynı katta yer alan diğer bir sergi, kelimelerin yolu etimoloji sergisidir. Müze ziyaretçilerinin etkileşimli şekilde kelime oyunları oynayabildiği bir sergidir. Sergide ziyaretçiler, hecelerin birleşmesiyle oluşturdukları Portekizce kelimeleri inceleyebilmektedirler. Bulmaca sergisi ise, günümüzde yaygın olarak kullanılan kelimelerin kökenlerini keşfetmeyi amaçlayan aynı zamanda görsel, işitsel kaynaklarla ve multimedya teknolojileriyle donatılan bir sergidir (Görsel 9). Sergi, dilin oluşumuna katkı sağlayan önemli kişilerin bilgilerini müze ziyaretçilerine aktarmaktadır.

Görsel 9. Portekiz Dil Müzesi sergileme örnekleri, 2021

Müzenin asma katında ise, yine Portekiz diline ait sergilemelere yer verilmiştir. Bu katta yer alan konuşma sergisi, farklı coğrafi ve sosyo-kültürel kökenlere sahip insanların konuşma tarzlarındaki aksan ve lisan farklılıklarını gözlemleme ve anlayabilme olanağı sunmaktadır. Aynı katta Portekiz diline farklı bir bakış açısıyla yaklaşan, Portekiz sokaklarında konuşulan sokak ağzını grafiti sanatıyla birleştiren sergilere de yer verilmiştir (Museu De Lingua Portuguesa, 2024b).

Müze içerisindeki sergilemelerde, dijital teknoloji kullanımı yoğunlukta olup, sergilemelerde kalıcı ve süreli sergilere yer verilmiştir. Kalıcı sergilerde özellikle dijital teknolojilerin sergilemelerde kullanılması; etkileşimli ve eğlenceli sunum yöntemlerinin geliştirilmesine olanak tanıyarak, müzenin cazibesini arttırmıştır. Müze sergilemelerinde bütüncül bir tasarım anlayışı benimsenmiştir. Sergilemelerin konusuna uygun aydınlatma tasarımları planlanmıştır. Aydınlatma tasarımlarında spot kullanımı yoğunluk kazansa da ışığın dağılımı, rengi ve yoğunluğu eserlerin etkinliğini ve cazibesini arttırmaktadır. Yine sergilerde kullanılan konseptte uygun ses, görüntü ve efektlerin kullanılması da bu bakış açısını destekler niteliktedir. Gerçekleştirilen bu uygulamalarla müze içerisinde dinamik sergileme yöntemlerine üçüncü boyut kazandırılmıştır. Müze içerisinde erişilebilir tasarım kriterleri dikkate alınarak, Braille alfabesi sergilerde ve bilgilendirmelerde kullanılmıştır. Bu sayede müze, erişilebilir tasarım yaklaşımlarından görme engellilere yönelik eşit erişim sunmaktadır (Şencan, 2022: 78). Müze düzenlediği etkinlik, eğitim ve aktiviteler bakımından yoğun bir programa sahiptir. Çevre okullarla iş birliği içerisinde olup çocuklara, topluma ve eğitimcilerle yönelik eğitim programları geliştirmektedir. Müzede gerçekleştirilen aktiviteler hem online hem de yüz yüze planlanmaktadır. Müze kütüphanesinde ise, Portekizce yazılmış metinlere ve Portekiz yazarların çalışmalarına yer verilmiştir. Müzede düzenli olarak sergiler, eğitimler ve etkinlikler düzenlenerek, müzenin internet sitesinde duyurulmaktadır.

Araştırma kapsamında incelenen yurt dışı örnekleri arasında yer alan Kanada Dil Müzesi ise, Toronto York Üniversitesi'nin Glendon Kampüsü içerisinde yer almaktadır. Araştırmada incelenen diğer kelime ve dil müzelerine kıyasla daha küçük ölçekli olan bu müze, tarihi bir malikanenin yeniden işlevlendirilmesiyle oluşturulmuştur. Malikanenin yeniden işlevlendirilmesiyle üniversiteye ait birimler, idari ofisler, öğrenci işleri, kafeterya, galeri ve müze mekânlarına yer verilmiştir (Glendon's History, t.y.). Görsel 10'da 2011 yılında tarihi yapı içerisinde kurulan Kanada Dil Müzesi'nin dış cephe görseli yer almaktadır. Müze içerisinde iki adet sergi salonu bulunmaktadır (Görsel 11).

Görsel 10. Kanada Dil Müzesi dış cephe görseli, 2011a

Görsel 11. Kanada Dil Müzesi şematik plan ve iç mekân görselleri

Hem yurt içinde hem de yurt dışında dilin önemi konusunda farkındalık yaratmayı isteyen müze, risk altında unutulmaya yüz tutmuş dilleri yaşatmayı amaçlarken aynı zamanda dilinin temsil ettiği dil çeşitliliğini ve dil mirasını koruyarak geliştirmeyi hedeflemektedir (McNair, 2017). Kanada Dil Müzesi'nde, ülke tarih boyunca konuşulan diller ve dilin gelişim süreçlerini içeren sergilemelere yer vermiştir. Örneğin, Kanada Abojin dilinin yansıtıldığı halkın dili "Cree" sergisi müzenin en rağbet gören sergilerindendir (Şencan, 2022: 60). Sergi, hece yazı sistemi, kelime oluşumu, kelimelerin canlandırılması ve dilin geleceği konularında haritalar ve fotoğraflarla oluşturulmuştur. Müzede yer alan diğer bir sergi, işaret dilleri sergisidir. Sergide Kanada'da kullanılan; Amerika, Hint, Quebec gibi işaret dillerine yer verilmiştir. Sergilemeler harita, video ve çizimlerlerle desteklenerek, ziyaretçilere sunulmaktadır. *Kelimelerin Ötesinde: Kelimeler ve Yerli Diller* sergisinde ise, zaman içerisinde gerçekleştirilen keşifler, asimilasyonlar sonucunda dilin sömürgeleştirdiği kelimeler listelenmiştir (Görsel 12).

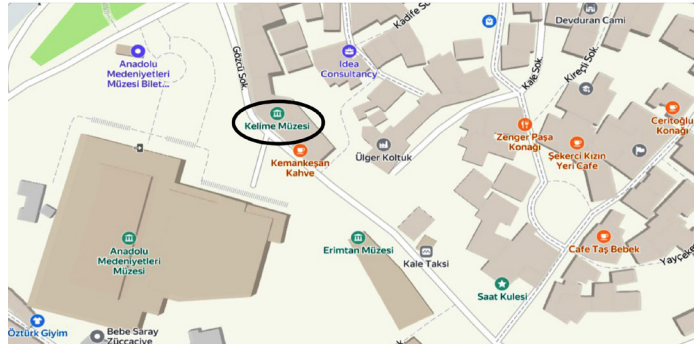

Görsel 12. Kanada Dil Müzesi, *Kelimelerin Ötesinde: Kelimeler ve Yerli Diller*, 2011

Müzede yer alan diğer bir sergi, 150 yıllık dil sergisidir. Bu sergide, Kanada'da kullanılan farklı dillerin kentin planlanmasındaki -özellikle binaların cephelerinde ve sokak tabelalarında- önemi vurgulanmaktadır. Kanada Dil Müzesi yukarıda bahsedilen sergilerin yanı sıra süreli pek çok sergiye de ev sahipliği yapmaktadır. Genel anlamda müze içerisinde sergiler, Kanada'da konuşulan dillerin geçmişi, şimdiki ve gelecekteki dili konularında yoğunluk kazanmaktadır (Şencan, 2022: 58-68). Kanada Dil Müzesi'nde durağan sergileme yöntemlerinin yoğunluk kazandığı görülmektedir.

ANKARA KELİME MÜZESİ ÖRNEĞİ

Ankara Kelime Müzesi, şehrin en eski yerleşim yerlerinden biri olan Altındağ ilçesinin Ulus semtinde, Kale Mahallesi Gözcü Sokak'ta bulunmaktadır. Müze, Ankara Kalesi'nin çevresinde, müzelerin ve tarihi yapıların yoğun olarak yer aldığı bir bölgede konumlanmıştır. Kelime Müzesi'nin karşısında Anadolu Medeniyetleri Müzesi ve Erimtan Müzesi yer almaktadır (Görsel 13).

Görsel 13. Ankara Kelime Müzesi'nin konumu

Zaman içerisinde konut işlevini yitiren yapı, hububat ve tiftik deposu olarak kullanılmıştır (Gürçay, 2024). Bu kullanım, tarihi yapının zarar görmesine yol açmış ve yapının yeniden işlevlendirilmesi için gerekli zemini hazırlamıştır (Görsel 14).

Görsel 14. Ankara Kelime Müzesi'nin restorasyon öncesi 1978-1979 yıllarına ait fotoğrafı, 2022

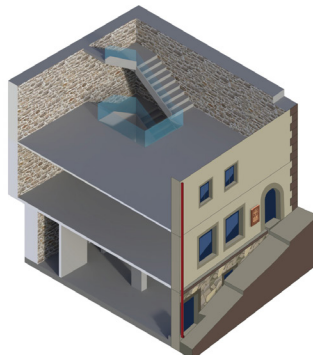

Görsel 15. Ankara Kelime Müzesi giriş cephe görseli, 2023

Yeniden işlevlendirilen tarihi yapının restorasyon aşamalarında, yapının özgün dokusunu yansıtmayan zaman içerisinde eklentilere maruz kalan kısımları temizlenmiştir. Tarihi yapıda gerçekleştirilen mimari çalışmalar neticesinde özgün yığma taş dokunun gün yüzüne çıkarıldığı görülmektedir (Görsel 16). Bu sayede müzenin iç mekânında yapının özgün dokusu da sergilenmektedir.

Görsel 16. Kelime Müzesi'nin restorasyon çalışmalarından, Ankara Kelime Müzesi Arşivi

Görsel 17. Ankara Kelime Müzesi kat ve yerleşim planı, Ankara Kelime Müzesi Arşivi

Dört katlı müzede, sergilemelere üç kat ayrılmıştır (Görsel 17). Zemin katında kök sergisine yer verilmiş olup, sergide günümüzde sıklıkla kullanılmayan veya kullanımdan kalkmış ancak yaşamaya devam eden kelimelerin temsil ettiği nesnelere sergilenmektedir. Görsel 18'de müze içerisinde sergilemelere yönelik örnekleri görebilmekteyiz. Buna göre sergilenen objelerin bir kısmı vitrin içi, stant üzeri, duvar yüzeyinde sergilenirken, bir kısmı da ziyaretçilerin erişimine açıktır. Vitrin içi sergilemelerde camlı kabin içlerine yerleştirilen; duvar vitrini, orta vitrin, ışıklı vitrin ve mantar tipi vitrinler yer almaktadır (Erbay, 2011: 89). Projeksiyon cihazıyla duvar yüzeyine yansıtılmış sergilemelere de yine bu katta yer verilmiştir.

Görsel 18. Ankara Kelime Müzesi'nin zemin kat sergileme görseli, 2024

Müzenin giriş katında, kelimeler sergisi yer almaktadır. Bu sergide, kelimeler görsel tasarımlarla birlikte sunulmakta; kelimeler için özel olarak üretilmiş eserler ve kelimelerin etimolojik kökenleri sergilenmektedir. Müze içerisinde pek çok sanatçının resim, enstalasyon ve seramik eserlerine yer verilmiştir. Ayrıca, bu katta İranlı Hadi Karimi tarafından tasarlanan Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün üç boyutlu dijital heykeli de bulunmaktadır (Görsel 19).

Görsel 19. Ankara Kelime Müzesi'nin giriş kat sergileme görselleri, 2024

Cümleler sergisi ise müzenin birinci katındadır. Dil oyunları, şiirlerde yer alan ancak az bilinen kelimelerin yer aldığı, cümle farkındalıklarının sağlanmasının amaçlandığı sergilemelerden oluşmaktadır. Sergiler stant üzerinde, duvar yüzeylerinde planlanmıştır (Görsel 20). Aynı zamanda dijital ekranlar aracılığıyla aynı sesle başlayan kelimelerden oluşan sergilemeler de bulunmaktadır. Burada aynı sesle başlayan bir grup kelime arasındaki anlam ortaklığına dikkat çekilmektedir (Tekin, 2024: 898). Bu katta yer alan oturma elemanları da müzenin konseptine uygun, harflerin oluşturduğu kelimelerden planlanmış mobilyalardır. Müzenin dördüncü katında ise, müze personelleri ve idari ofislere ayrılmış alanlar yer almaktadır.

Görsel 20. Ankara Kelime Müzesi'nin birinci kat sergileme görselleri, 2024

Kelime Müzesi, müze ziyaretçilerine her katta planlanan kök, kelime ve cümle sergileriyle Türkçe'nin zenginliğini görsel tasarımlarla, sergilemelerle ve enstalasyonlarla deneyimleme imkânı sunmaktadır. Müze binasının galeri boşluğunda Türklerin kullandığı alfabelerden esinlenerek tasarlanan Türkçe, Uygur, Göktürk ve Arap harflerinden oluşan aydınlatma tasarımı yer almaktadır (Görsel 21).

Görsel 21. Ankara Kelime Müzesi aydınlatma tasarımı, 2024

Tüm bularıyla Ankara Kelime Müzesi, Türkçe'nin sürekliliğinin sağlanması adına atasözleri ve deyimlerin yaşatılarak, Türkçe'nin dil yönünden zenginliğini aktarmayı hedeflemektedir. Dilin insanların ilk oyuncağı olduğunu ve dünyamızın genişliğinin dilimizin sınırlarına bağlı olduğunu hatırlatmayı ve yaşatmayı uğraş edinmiştir. Bu amaç doğrultusunda, müzeye girişte misafirleri "Hoş geldiniz, sefalar getirdiniz, ne iyi ettiniz de geldiniz, aman efendim gözümüz yollarda kaldı, hangi rüzgâr attı sizi buraya, nerelerdeydiniz?" sözleri karşılamaktadır. Müzenin çıkışında ise ziyaretçiler, "Hoşça kalın, Allah'a ısmarladık, yine bekleriz, yolunuz açık olsun, arayı açmayalım, özletmeyin kendinizi" gibi cümleler ile uğurlanmaktadır.

Yaşayan müze olarak değerlendirilen Kelime Müzesi, okul ve gezi gruplarına ev sahipliği yaparak, ziyaretçilerine rehber eşliğinde müzeyi deneyimleme fırsatı sunmaktadır. Müze içeriği ve müfredatı bakımından ortaokul ve üst yaş gruplarına hitap etmektedir. Müze içerisinde sergilenen eserler, kalıcı ve süreli sergiler olmak üzere çeşitlilik göstermektedir. Sergilerde belirli periyotlarla,

mevcut eser içeriğini koruyarak tasarım, sunum veya sergileme yöntemlerinde değişiklikler yapılmaktadır. Ankara Kelime Müzesi tüm bu özellikleriyle, klasik/geleneksel ve dinamik "enstalasyon" olmak üzere iki türlü sergileme anlayışına sahiptir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Tarihi öneme sahip yapıların korunması ve geleceğe aktarılmasında, yeniden işlevlendirme kavramı mimari koruma alanında günümüzde sıklıkla başvurulan yöntemler arasında yer edinmektedir. Ankara'nın en köklü yerleşim bölgelerinden Ulus'ta Altındağ semtinde yer alan Ankara Kelime Müzesi, Türkiye'nin ilk kelime müzesidir. Yapıldığı dönemde konut işleviyle inşa edilen, işlevsiz kaldığı dönemde hububat ve tiftik deposu olarak kullanılan tarihi yapı, 2022 yılında Ankara Kelime Müzesi olarak yeniden işlevlendirme çalışmalarına konu olmuştur. Ankara Kelime Müzesi gibi yapıldığı dönemde farklı işlevlerle inşa edilen ancak zaman içerisinde işlev yitimine uğrayarak yurt dışında yer alan kelime ve dil müzeleri de araştırılmıştır. Yurt dışında ilk yapıldığı dönemde sırasıyla okul, tren garı ve konut (malikâne) işlevi gören tarihi yapıların, günümüzde Planet Kelime Müzesi, Portekiz Dil Müzesi ve Kanada Dil Müzesi olarak yeniden işlevlendirildiği örnekler incelenmiştir. Seçilen örneklerin incelenmesinde, söz konusu tarihi yapılara yeni işlev verilirken özgün tarihi dokularına saygı duyularak gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. Özellikle özgün cephe özelliklerinin korunduğu, müdahalelerin iç mekânlarda yoğunlaştığı görülmektedir. Kanada Dil Müzesi ve Ankara Kelime Müzeleri'nde özgün mekân özelliklerinin yoğun olarak hissedildiği, olabildiğince az müdahalelerle yeni işlevin yüklendiği tespit edilmiştir. Ancak Kanada Dil Müzesi, özgün dokusunu büyük ölçüde korumuş olsa da sergilemelerde dijital teknolojilerin kullanımı açısından sınırlı kalmıştır. Küçük ölçekli olması ve sergilemelerin durağan yapıda planlanması, ziyaretçilerin etkileşim düzeyini azaltmaktadır. Ankara Kelime Müzesi'nde de benzer bir sorun tespit edilmiş olup, her iki müze için daha dinamik ve etkileşimli sergileme yöntemlerinin geliştirilmesi önerilmektedir.

Yeniden işlevlendirme çalışmalarına konu olan müzelerde, müze içerisinde tarihi yapı hakkında bilgilendirme içeren sergilemelere de yer verilmesi, kültürel mirasın yaşatılması ve tarihin doğru şekilde geleceğe aktarılması açısından büyük önem taşımaktadır. Bu sayede tarihi misyona sahip müze yapısının da bir sergileme unsuru olduğu unutulmadan, müze ziyaretçisinin tarihi yapının geçmişi ve kültürel değeri hakkında bilgi edinebilmesine olanak sağlanmış olur. Kaymakçı (2022: 664), dönüştürülerek günümüze kazandırılan müzelerin, kültürel miras niteliğinde bir eser olduğu düşünülerek, bu görüşe uygun iç mekânların tasarlanması gerektiğini belirtmektedir. Aynı zamanda müze içerisinde tarihi yapının geçmişi ve tarihi değerinin aktarıldığı bilgilendirme alanlarının da tasarlanması, ziyaretçilerin bu yönde bilinçlendirilmesi gerektiğine vurgu yapmaktadır. Bu bakış açısıyla, Planet Kelime Müzesi'nde tarihi yapının geçmişten günümüze, zaman içerisindeki değişimlerinin ziyaretçilere aktarıldığı sergilere yer verildiği görülmektedir. Portekiz Dil Müzesi, dijital teknolojileri etkin bir şekilde kullanarak sergilemelerde etkileşim ve çeşitlilik sağlamaktadır. Ancak müzenin tarih aktarımı konusunda sağladığı detaylı sergilemeler ve kronolojik içerikler, Ankara Kelime Müzesi için örnek alınabilir. Ankara Kelime Müzesi'nde yapı tarihine dair sergilemelerin eklenmesi, kültürel sürekliliğin sağlanması açısından önemli bir adım olacaktır. Bu sebeple, Ankara Kelime Müzesi'nde de ziyaretçilerin tarihi yapının geçmişi hakkında bilgi sahibi olabilmesine olanak sağlayan sergilemelere yer verilmesi önerilmektedir. Bu kapsamda, tarihi yapının inşa edildiği dönemden günümüze kadar ki süreçlerin kronolojik olarak, görsel ve arşiv kayıtlarıyla desteklenerek ziyaretçilere aktarılması, müzenin kültürel önemine vurgu yaparak, müze ziyaretçisinin yapı hakkında bilgi edinmesine olanak sağlayacağı düşünülmektedir.

Tarihi yapıların müze işlevini yerine getirebilmesi için gerekli mekânsal ihtiyaçların da planlanması gerekmektedir. Araştırmada ele alınan yeniden işlevlendirilerek günümüzde müze olarak kullanılan tarihi yapıların, müze

fonksiyonu için gerekli mekânsal ihtiyaçları karşıladığı yapılan analizler sonucunda elde edilmiştir. Müze içi sergilemelerde ise, Planet Kelime ve Portekiz Dil Müzesi dijital teknolojilerin kullanılması açısından çağdaş örnekler arasındadır. Planet Kelime Müzesi, dijital teknolojileri eğlenceli ve deneyimsel öğrenme modelleriyle birleştirerek, ziyaretçilerine güçlü bir katılım sağlamaktadır. Ankara Kelime Müzesi'nde ise projeksiyon ve sabit ekran tabanlı sergilemelerin ön planda olduğu tespit edilmiştir. Bu noktada, Planet Kelime Müzesi'nde kullanılan AR ve VR uygulamalarının Ankara Kelime Müzesi'nde de entegre edilmesi önerilmektedir.

Planet Kelime ve Portekiz Dil Müzesi teknolojiyi yakından takip ederek, müze içi sergilemelerde yoğun biçimde interaktif uygulamalara yer vermiştir. Kanada Dil Müzesi ise, daha küçük ölçekli olması nedeniyle araştırmada ele alınan diğer örneklerle kıyasla dijital teknolojiler konusunda geliştirilmeye daha açıktır. Ankara Dil Müzesi ise, müzenin sergileme kurgusu açısından hiyerarşik bir düzene sahiptir. Müzenin zemin katından itibaren sergileme sıralaması kök, kelime ve cümle olarak düzenlenmiştir. Sergilemelerde durağan sergileme tekniklerinden faydalandığı gibi dinamik "enstalasyonlar" sergilemelere de yer verildiği görülmektedir (Tekin, 2024: 905). Ankara Kelime Müzesi'nde, sergilenen eserlerin bir kısmı vitrin içinde, stant üzerinde, duvar yüzeyine asılarak sergilenmektedir. Müzede dijital içerikli sergilemelerde ise, yoğunlukla projeksiyon cihazlarıyla duvara yansıtılarak oluşturulduğu görülmektedir. Özellikle bu tarz dijital içerikli sergilerde, fiziksel mekânın sınırlılıkları göz önüne alınarak, serginin amacına uygun tanımlı mekânların oluşturulması, izleyici tarafından sergilenen eserin daha net anlaşılmasına olanak sağlayabileceği düşünülmektedir. Koca ve Gürpunar'a (2023: 61) göre, müze duvarlarına asılmış çok sayıda anonim ve popüler sanatçılara ait resim ve yazılardan oluşan eserlerin yoğunluğu, sergi alanında görsel bir karmaşa yaratarak monoton bir atmosfer oluşturmakta ve ziyaretçilerin eserleri algılamasını, incelemesini zorlaştırmaktadır. Bu anlamda Ankara Kelime Müzesi'nde sergilemelerin fiziksel mekânın sınırlılıklarının göz önüne alınarak gözden geçirilmesi önerilmektedir.

Diğer yandan, müze içinde bütüncül bir tasarım yaklaşımı benimsenmiştir. Bu yaklaşım, iç mekân düzeninden sergileme alanlarına, aydınlatmadan mobilya ve renk seçimlerine kadar pek çok unsurda kendini göstermektedir. Sergileme mekânlarının tasarımında ahşap ve doğal taş malzemeler yoğun olarak kullanılmıştır. Eserlerin sergilenmesinde ise, genel olarak altın, kırmızı, siyah, gri ve beyaz renklerin tercih edilmesi, eserlerin ön plana çıkmasını ve izleyici tarafından eserlerin algılanmasını kolaylaştırdığı düşünülmektedir. Bu tasarım yaklaşımı, iç mekânda tarihi yapının özgün dokusunun hissedilmesini olanaklı kılmaktadır. Hem tarihi yapının müze olarak kullanılması, hem de müzenin, Türkçe'nin yaşatılması ve aktarılması yönündeki misyonu, kültürel sürdürülebilirliğe vurgu yapmaktadır. Baki Nalçioğlu'ya (2021: 129) göre, müzeler, kültürel sürekliliği sağlama amacıyla yürüttükleri çalışmalar sayesinde yeni çalışma alanları ve yöntemler keşfetmekte, kültürel çeşitliliğin korunmasına katkıda bulunmakta ve toplumda daha erişilebilir, dinamik bir rol üstlenmektedir. Bu anlamda Ankara Kelime Müzesi, kurulduğu günden bu yana, Türkçe'nin sürekliliğini sağlamak adına atasözleri ve deyimlerin yaşatılarak, Türkçe'nin dil yönünden zenginliğini aktarmayı hedeflemiştir. Bu hedefler doğrultusunda, müzenin zaman içerisinde etkinlik ve eğitim programlarını yoğunlaştırarak hem tanınırlığını hem de toplumla olan bağı arttırabileceği düşünülmektedir. Müzenin güncel haberlerini içeren, etkinlikler ve sergilerin duyurulduğu, müzenin tarihçesinin ve kurulum aşamalarının aktarıldığı internet sitesinin aktifleştirilerek, ziyaretçilere ve topluma bilgi kaynağı olabilmesi açısından güncellenmesi önerilmektedir.

Erişilebilir tasarım uygulamaları açısından değerlendirildiğinde, müzelerin tüm kullanıcı grupları tarafından eşit şekilde deneyimlenebilmesi için uygun fiziksel koşulların sağlanması ve değişen ihtiyaçlara yönelik kapsayıcı çözümlerin geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır (Ayna vd., 2024: 38). Bu bağlamda, Portekiz Dil Müzesi'nin Braille alfabesini sergileme ve bilgilendirme materyallerinde kullanarak erişilebilirlik açısından olumlu bir örnek sunduğu görülmektedir.

Araştırma kapsamında incelenen diğer kelime ve dil müzelerinin ise erişilebilir tasarım açısından geliştirilme potansiyeline sahip olduğu belirlenmiştir. Ankara Kelime Müzesi'nin de bu doğrultuda, erişilebilirlik kriterlerine uygun şekilde güncellenmesi ve tüm ziyaretçiler için kapsayıcı bir deneyim sunacak biçimde düzenlenmesi önerilmektedir.

Sonuç olarak, tarihi yapıların yeniden işlevlendirilmesi, kültürel mirasın korunarak geleceğe aktarılmasında kritik bir rol oynamaktadır. Bu çalışmada ele alınan örnekler, farklı işlevlerle inşa edilmiş yapıların zaman içinde yeniden işlevlendirilerek kültürel ve eğitsel amaçlarla topluma kazandırılabilceğini ortaya koymaktadır. Özellikle Ankara Kelime Müzesi örneği, Türkçe'nin korunması ve tanıtılması gibi önemli bir misyona hizmet etmekle birlikte, tarihi yapının mimari ve kültürel kimliğini koruma açısından başarılı bir uygulama sunmaktadır. Bununla birlikte, analizlerde ortaya konulduğu üzere, dijital sergileme teknolojilerinin yetersizliği ve etkileşim düzeyinin düşüklüğü gibi eksiklikler, müzenin modern teknolojiyle daha fazla bütünleşmesi gerektiğini göstermektedir. Bu bağlamda, AR ve VR gibi yeni nesil dijital teknolojilerin sergilere entegre edilmesi, müze deneyimini daha interaktif ve çekici hale getirecektir. Ayrıca, yapı tarihine ilişkin bilgilendirici sergilerin eklenmesi, kültürel sürekliliğin güçlendirilmesine katkı sağlayacaktır. Araştırmada ele alınan diğer müzelerden edinilen veriler, Ankara Kelime Müzesi'nin mekânsal tasarımı ve sergileme stratejilerinde geliştirilebilir yönleri olduğunu da ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda, müzenin erişilebilirlik ve tasarım standartlarının daha da iyileştirilmesi, etkinlik ve eğitim programlarının artırılarak toplumsal etkileşimin güçlendirilmesi önerilmektedir. Böylelikle hem müzenin tanınırlığı hem de kültürel mirasın korunmasındaki etkinliği sürdürülebilir bir biçimde artırılabilir.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Çalışma tek yazarlı olarak gerçekleşmiştir. Sorumlu yazar %100 oranında katkı sağlamıştır.

Destek ve Teşekkür Beyanı

Konunun araştırılmasında Ankara Kelime Müzesi yönetimine teşekkür ederim.

Çatışma Beyanı

Herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Etik Kurul Beyanı

Etik kurul onayı gerektiren bir çalışma değildir.

KAYNAKÇA

Arslan, H. D., Orhan, Ş. B., Dişli, G. (2020). Tarihi çevrede yeni yapı tasarımının müze işlevi özelinde değerlendirilmesi. *Art-e Sanat Dergisi*, 13, 71-101. <https://doi.org/10.21602/sduarte.593963>

Aydın, A., Şahin, Ö. (2018). Tarihi yapıların yeniden işlevlendirilmesi: Isparta Aya Ishotya (Yorgi) kilisesinin gül müzesine dönüşümü. *TÜBA- KED*, 17, 63-75. <https://doi.org/10.22520/tubaked.2018.17.004>

Aykaç, A. D. (2023). *Müzelerde teknoloji kullanımının ziyaretçi deneyimindeki rolü* [Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi].

Ayna, A., Olgun, İ., Çifter, A. S., Çabuk, Ş. (2024). *Rehber: görme engelli ziyaretçiler için müze/sergi deneyimi tasarlanması*. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Yayınları. <https://acikerisim.msgsu.edu.tr/xmlui/handle/20.500.14124/5720>

Bahar, Z., Açıoı Kurak, F. (2021). Tarihi yapıların yeniden işlevlendirilmesi: Kayseri Lisesi örneği. *Artium*, 9(2), 68-78. <https://doi.org/10.51664/artium.880347>

Baskın, E. (2020). *Çağdaş müzecilik kapsamında interaktif uygulamalar: Antalya Kaleiçi örneği* [Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi].

Burden, E. (2004). *Illustrated dictionary of architectural preservation: restoration, renovation, rehabilitation, reuse*. McGraw-Hill Press.

Buyurgan, S. (2019). Giriş. S. Buyurgan (Ed.), *Müzedede eğitim öğrenme ortamı olarak müzeler içinde* (1. Baskı, ss. 1-5). Pegem Akademi. <https://doi.org/10.14527/9786052416372>

- Buyurgan, S., Buyurgan, U. (2020). *Sanat eğitimi ve öğretimi eğitimin her kademesine yönelik yöntem ve tekniklerle*. Pegem Akademi.
- Carmigniani, J., Furht, B. (2011). Augmented reality: An overview. B. Furht (Ed.), *Handbook of augmented reality içinde* (ss. 3-46). Springer New York. https://doi.org/10.1007/978-1-4614-0064-6_1
- Çetin, İ. C. (2021). Tarihi yapıların sergileme mekânı olarak yeniden işlevlendirilmesi: Tate Modern ve Orsay Müzesi örneği. *STAR Sanat ve Tasarım Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 227-253.
- Erbay, M. (2011). *Müzelerde sergileme ve sunum tekniklerinin planlanması*. Beta Yayıncılık.
- Erbay, M. (2021). Müzelerde kullanılan iletişim teknolojileri. *Yeni Yüzyılda İletişim Çalışmaları Dergisi*, 1(3), 32-38.
- Erder, C. (1977). Venedik Tüzüğü tarihi bir anıt gibi korunmalıdır. *ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 3(2), 167-190.
- Gerçek, F. (1999). *Türk müzeciliği*. Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Glendon's History. (t.y.). Glendon York, Glendon Campus. <https://www.yorku.ca/glendon/our-history/> (08.11.2024).
- Glover, B., Bhatt, H. (2006). *RFID essentials*. O'Reilly Media.
- Gucht, D. V. (1991). Art at risk in the hands of the museum: From the museum to the private collection? *International Sociology*, 6(3), 361-372. <https://doi.org/10.1177/0268580910060030>
- Gürçay, S. (2024). *Kelime müzesi*. Türkiye Turizm Ansiklopedisi. <https://turkiyeturizmansiklopedisi.com/kelime-muzesi> (05.12.2024).
- Hallett, V. (2020, 21 October). *Planet Word, a new D.C. museum, explores the landscape of language*. The Washington Post. https://www.washingtonpost.com/lifestyle/kidspost/kids-planet-word/2020/10/21/5cd62dd6-0e5a-11eb-8a35-237ef1eb2ef7_story.html (21.11.2024).
- Uluslararası Müzeler Konseyi (International Council of Museums/ICOM). (2022, 24 August). *Museum definition*. International Council of Museums. <https://icom.museum/en/resources/standards-guidelines/museum-definition/> (30.10.2024).
- İslamoğlu, Ö. (2018). Tarihi yapıların yeniden kullanılmasında yapı-işlev uyumu: Rize Müzesi örneği. *Journal of History Culture and Art Research*, 7(5), 510-523. <http://dx.doi.org/10.7596/taksad.v7i5.1573>
- İtez, Ö. (2017, 23 Şubat). *Seka Kağıt Müzesi ve Kocaeli Bilim Merkezi*, Arkitera. <https://www.arkitera.com/proje/seka-kagit-muzesi-ve-kocaeli-bilim-merkezi/> (24.11.2024).
- Jayaram, S., Connacher, H. I., & Lyons, K. W. (1997). Virtual assembly using virtual reality techniques. *Computer Aided Design*, 29, 575-584. [https://doi.org/10.1016/S0010-4485\(96\)00094-2](https://doi.org/10.1016/S0010-4485(96)00094-2)
- Kalyoncuoğlu, Y. (2022, 22 Eylül). Türkiye'nin ilk kelime müzesi ziyaretçilerini bekliyor. Anadolu Ajansı. <https://www.aa.com.tr/tr/kultur/turkiyenin-ilk-kelime-muzesi-ziyaretcilerini-bekliyor/2695301> (20.11.2024).
- Karadeniz, C. (2015). *Çağdaş müze ve kültürel çeşitlilik: Arkeoloji müzesi uzmanlarının kültürel çeşitliliğe ilişkin yaklaşımlarının değerlendirilmesi* [Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi].
- Karayılanoğlu, G. (2016). *Çağdaş sanat müzelerinde yeni müzecilik anlayışıyla değişen iç mekân organizasyonunun İstanbul'dan örneklerle analizi* [Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi].
- Kaymakçı, S. (2022). Tarihi yapıların müze olarak işlevlendirilmesinin İstanbul'dan örneklerle incelenmesi. *Mimarlık ve Yaşam Dergisi*, 7(2), 647-667. <https://doi.org/10.26835/my.1130594>
- Koca, B., Gölpunar, Y. S. (2023). Kelime Müzesi üzerine değerlendirme: Yazı mı, tura mı?. *Sanat ve İnsan Dergisi*, 7(2), 45-62.
- Krippendorff, K. (2013). *Content analysis: An introduction to its methodology*. SAGE Publication.
- Local Projects. (2024). *Planet Word: The world's first voice-activated museum*. Local Projects. <https://www.localprojects.com/work/museums-attractions/planet-word-museum-of-words-and-language/> (06.12.2024).
- Maynard, N. F. (2022, 25 May). *A school from the 1860s is transformed into a museum of language*. Metropolis. <https://metropolismag.com/projects/planet-word-the-worlds-first-voice-activated-museum-of-language/> (10.11.2024).

- McNair, K. S. (2017, 20 November). *Why Kanada needs a language museum*. Government of Canada. <https://www.noslangues-ourlanguages.gc.ca/en/blogue-blog/musee-langues-language-museum-eng> (10.11.2024).
- Mısırlısoy, D., Günçe, K. (2016). Assessment of the adaptive reuse of castles as museums: case of Cyprus. *International Journal of Sustainable Development and Planning*, 11(2), 147–159. <http://dx.doi.org/10.2495/SDP-V11-N2-147-159>
- Museu De Lingua Portuguesa. (2024a). *The museum*. Museu De Lingua Portuguesa. <https://www.museudalinguaportuguesa.org.br/en/> (05.11.2024).
- Museu De Lingua Portuguesa. (2024b). *Main exhibition*. Museu De Lingua Portuguesa. <https://www.museudalinguaportuguesa.org.br/mlp/nova-exposicao-principal/> (05.11.2024).
- Özalp, H. (2000). *Türkiye’de otel olarak yeniden işlevlendirilen kervansarayların iç mimari ve çevre tasarımı açısından irdelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi].
- Pera Müzesi. (2024, 3 Temmuz). *Pera Müzesi, Brandverse Awards’ta altın ödül kazandı!*. Pera Müzesi. <https://www.peramuzesi.org.tr/basin-bultenleri/pera-muzesi-brandverse-awards%E2%80%99ta-altin-odul-kazandi/5822> (05.12.2024).
- Planet Word. (t.y). *About us*. Planet Word Museum. <https://planetwordmuseum.org/about/> (10.11.2024).
- Poroy, A. Ö. (2014). *Sosyal bir platform, müzeler*. Yalın Yayıncılık.
- Scott, P., Lee, A. J. (t.y). *Franklin School*. SAH Archipedia. <https://sah-archipedia.org/buildings/DC-01-DE19> (06.11.2024).
- Seka Kağıt Müzesi. (2016). *Müze hakkında*. Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Seka Kağıt Müzesi. <https://sekakağıtmuzesi.com/#/> (05.11.2024).
- Salt. (t.y.) *Salt Galata*. Salt Online. <https://saltonline.org/tr/42/salt-galata> (05.11.2024).
- Sezgin Özrili, A., Özrili, Y. (2021). Müzelerde interaktif (etkileşimli) sergileme uygulamaları. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 11(24), 85-102. <https://doi.org/10.16950/iujad.938628>
- Stratton, M. (2000). *Industrial buildings: Conservation and regeneration*. E&FN Spon.
- Şencan, G. (2022). *Yurt dışı dil müzeleri ve Türkiye model örneği incelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi].
- Tekin, F. (2024). Kolektif belleğin mekâna yerleştirilmesi: Kelime Müzesi örneği. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (38), 887-907. <https://doi.org/10.29000/rumelide.1440253>
- Themed Experience. (2023). *Talking tech: The magic behind the interactives*. Planet Word Museum. <https://planetwordmuseum.org/wp-content/uploads/2023/02/Talking-Tech-Themed-Experience.pdf> (31.10.2024).
- Us, F. (2019, 22-24 Kasım). *Tarihi yapıların müze olarak yeniden işlevlendirilmesinin çağdaş müzecilik yaklaşımı üzerinden değerlendirilmesi: Samsun Kent Müzesi ve Panorama 1919 Müzesi*. 4th International Symposium on Innovative Approaches in Architecture, Planning and Design, Samsun, Türkiye. https://www.set-science.com/?go=d1001a2417e2b87d5b7c53e16c5e1675&conf_id=85&paper_id=39
- Vargün, Ö. (2022). Teknolojinin belirleyiciliğinde müzelerde dijitalleşme süreci ve insan odaklı tasarım yaklaşımları. *İdil*, 92, 565-584. <https://doi.org/10.7816/idil-11-92-09>
- Venedik Tüzüğü. (1964). *Venedik Tüzüğü maddeleri*. Vikipedi Özgür Ansiklopedisi. https://tr.wikipedia.org/wiki/Venedik_T%C3%BCz%C3%BC%C4%9F%C3%BC (12.09.2024).
- Yoh, M. S. (2001, 25-27 October). *The reality of virtual reality*. In Proceedings Seventh International Conference on Virtual Systems and Multimedia. Berkeley, USA. <https://ieeexplore.ieee.org/document/969726>
- Görsel Kaynakçası**
- Görsel 1:** Ore, A. (2014, 28 Ocak). *Müzeler-saraylar Orsay Müzesi - Musée d'Orsay*. Pariste. Net Paris Gezi ve Yaşam Rehberi. <https://www.pariste.net/orsay-muzesi-musee-dorsay/> (05.12.2024).
- Görsel 2:** Wikimedia. (2017, 1 Ekim). *Franklin School, Washington, D.C.jpg*. Wikimedia Commons. https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Franklin_School,_Washington,_D.C.jpg (07.12.2024).

Görsel 3: Themed Experience. (2023). *Talking tech: the magic behind the interactives*. Planet Word Museum. <https://planetwordmuseum.org/wp-content/uploads/2023/02/Talking-Tech-ThemedExperience.pdf> adresinden temin edilerek yazar tarafından düzenlenmiştir. (31.10.2024).

Görsel 4, 5: Beyer Blinder Belle Architects Planners. (2020, 26 October). *Planet Word Museum*. Architect. https://www.architectmagazine.com/project-gallery/planet-word-museum_o (10.05.2024).

Görsel 6: Iphan, A. (1902). *Historical photos*. Museu De Lingua Portuguesa. https://fototeca.mlp.org.br/foto.asp?id=564&album=alb_fotos_historicas&origem=/ensaiosfotograficos_album.asp (15.05.2024).

Görsel 7, 8: Delaqua, V. (2019). *Museu da Língua Portuguesa: Conheça o projeto por trás da reforma*. Archdaily. <https://www.archdaily.com.br/br/923350/museu-da-lingua-portuguesa-conheca-o-projeto-por-tras-da-reforma> adresinden temin edilerek yazar tarafından düzenlenmiştir. (11.11.2024).

Görsel 9: Mello, A. (2021). *Ensaio fotográfico exposição. principal*. Museu De Lingua Portuguesa. https://fototeca.mlp.org.br/ensaiosfotograficos_album.asp?album=alb_exposicao (10.05.2024).

Görsel 10: Canadian Language Museum. (2011a). *About us. Appreciating Canadian languages*. Canadian Language Museum. <https://languagemuseum.ca/about-us/> adresinden temin edilerek yazar tarafından düzenlenmiştir. (12.05.2024).

Görsel 11: Canadian Language Museum. (t.y). *Online exhibits*. <https://languagemuseum.ca/online-exhibits/sign-languages-of-canada-3d/> adresinden temin edilerek yazar tarafından düzenlenmiştir. (31.12.2024).

Görsel 12: Canadian Language Museum. (2011b). *Beyond words: Dictionaries and indigenous languages*. Canadian Language Museum. <https://languagemuseum.ca/exhibitions/beyond-words-dictionaries-and-indigenous-languages/> (12.05.2024).

Görsel 13: Yandex Maps. (t.y). *Ankara Kelime Müzesi*. [https://yandex.com.tr/harita/115676 / altindag/?l=32.863801%2C39.938664&z=18.8](https://yandex.com.tr/harita/115676/?altindag/?l=32.863801%2C39.938664&z=18.8) (03.01.2025).

Görsel 14: Antoloji Ankara [@antolojiankara]. (2022, 7 Ekim). *Geçmişte zahire ve tiftik ambarı olarak kullanılan 4 katlı yapının ...Kelime Müzesi'ne ev sahipliği yapan bu tarihi binanın 1978-1979 yıllarından bir kaç fotoğrafı...*[Fotoğraflar]. Instagram. https://www.instagram.com/p/Cja5MRtIHFZ/?img_index=3&igsh=MXdmazlkNDlremNrdQ%3D%D

Görsel 15: Vikipedi Özgür Ansiklopedisi. (2023). *Kelime Müzesi*. https://tr.wikipedia.org/wiki/Kelime_M%C3%Bczesi (03.01.2025).

Görsel 16, 17, 18, 21: Ankara Kelime Müzesi arşivinden gerekli izinler alınarak kullanılmıştır, 2024.

Görsel 19, 20: Ankara Kelime Müzesi Fotoğrafları, Kişisel fotoğraf arşivi, 2024.